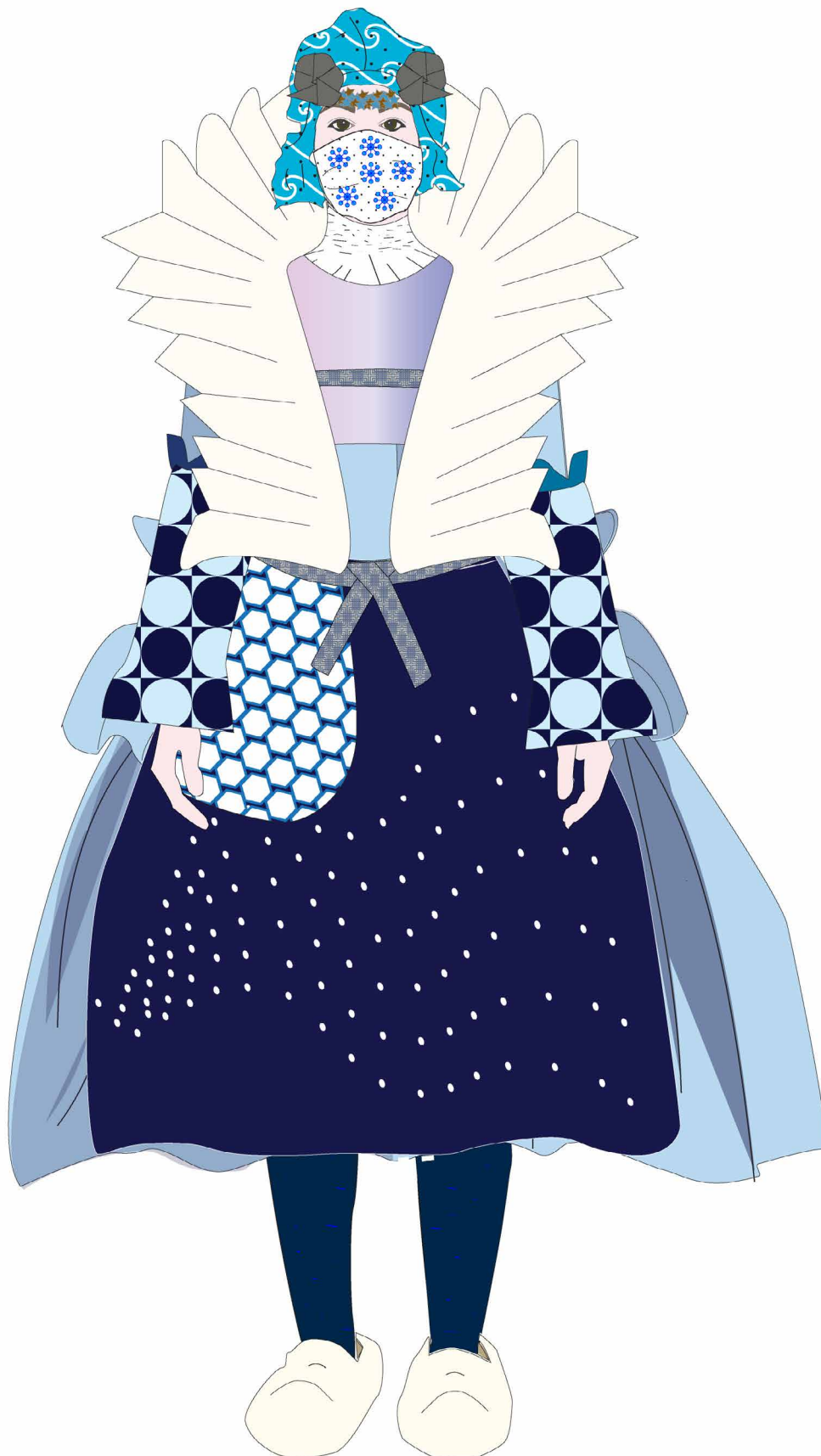

**UITZET2090 I
ZAANSE STREEKDRACHT
NA DE ERGST DENKBARE
OVERSTROMING**

EINDVERANTWOORDING

Dit speculatieve designproject is ontstaan vanuit een grote behoefte aan nieuw land en een nieuw begin, in wat hopelijk kan worden beschouwd als de nadagen van het olietijdperk, het industriële kapitalisme en de internationale geldmarkt, de tijd van massaconsumptie, massatoerisme, massamedia en massamode, van ongekende en ongeremde massaver-spilling, massavervuiling, massavernietiging en het massaal verpesten van de leefomgeving voor toekomstige generaties levende wezens.

Niets laat zien hoe mooi de wereld is, en hoe wonderlijk alles wat leeft, als nieuw land waar de tweede kans voor het oprapen ligt. Niets laat het hart meer opzwellen dan diepgevoelde dankbaarheid voor nog in leven zijn en opnieuw te mogen beginnen – en daarvoor om te beginnen kleding nodig te hebben.

Amsterdam, juli 2021

MENSEN LEVEN IN HUN EIGEN TIJD ALSOF DIE DE EEUWIGHEID BETREFT. MAAR DE 'EEUWIGHEID' IS STEEDS, ONMERKBAAR, EEN BEETJE ANDERS. HEEL SOMS VINDEN ER DRAMATISCHE ONTWIKKELINGEN PLAATS DIE HET PRETTIGE IDEE VAN ONVERANDERLIJKHEID DOORBREKEN. DIE HETEN DAN 'PANDEMIE' OF 'CRISIS' OF 'PARADIGMAVERSCHUIVING' OF, IN SPREEKWOORDELIJKE ZIN, 'DIJKDOORBRAAK'.

Hoewel, spreekwoordelijk? Of het nu binnen een paar jaar is, of binnen een paar honderd: tenzij er een wonder gebeurt zal westelijk Nederland onder het Noordzeewater verdwijnen. Geleidelijk of ingrijpend, centimeter bij centimeter of na de 'Ergst Denkbare Overstroming', afgekort 'EDO' (een officiële term van de Deltacommissie, hulpinstanties en andere deskundigen). Dit is de harde en niet meer te stoppen realiteit van door menselijk handelen veroorzaakte klimaatopwarming. Het project UIZET2090. *Zaanse streekdracht na de Ergst Denkbare Overstroming*, gefinancierd met een werkbeurs Ruimte voor Talent van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, stelt als centrale vraag hoe overlevers – pioniers op een nieuw Waddeneiland in de voormalige Zaanstreek in het jaar 2090 – zich dan zullen kleden. Wat dragen zij en wat maken zij, binnen de grenzen van schaars geworden materialen en verloren gegane kennis over textiel en kledingconstructie?

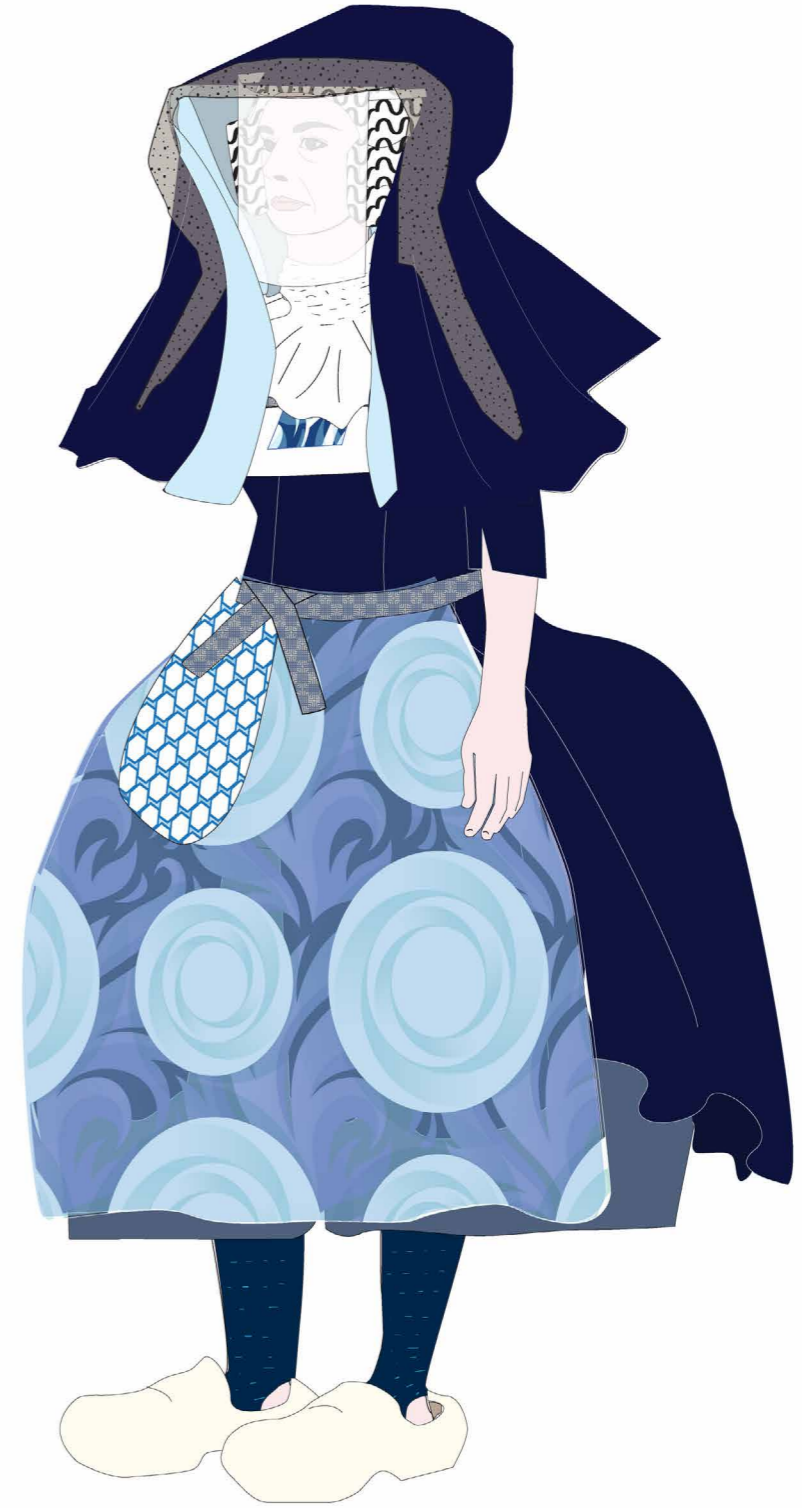
Stientje Molenaar

Een vrouw op het waddeneiland Zaankogerland, laten we haar Stientje Molenaar noemen, zal zeker vijf setjes kleding maken voor zichzelf. Voor elk seizoen van het jaar één, en één voor feestdagen waarvan een deel zal worden bewaard voor als ze sterft – haar bruidshemd is haar doodshemd. Haar kleding is handgemaakt met naald en draad of met een trapnaaimachine, van de weinige stof die zij kan krijgen, eenvoudig en zuinig in elkaar gezet met plooiën, rimpels, smokwerk en vouwen om de kleding passend te maken. Stientje gooit niets weg. Zij gebruikt en herbruikt totdat iets onrepareerbaar versleten is, en dan gaat de 'tod' in de lappenmand als

grondstof, bijvoorbeeld als vulling, of voor het maken van lompenpapier. Kleuren en decoreren doet Stientje met bloemen en wortels van inheemse planten die groeien op het aangeslibde land en in de klei van de polders die de Zaankogerlanders met 'kranige moed' hebben weten terug te veroveren op de zee. Met windenergie aangestuurde digitale machines, zoals de lasercutter en de 3D-printer, stellen haar in staat om respectievelijk overgebleven stukjes stof te verwerken tot 'modules' die een nieuw 'weefsel' opleveren, en om stevig hang- en sluitwerk uit te printen, precies genoeg en precies op maat. In Stientjes gemeenschap van Zaankogerlanders maken alle mensen hun kleding zelf. Ze delen hun kennis hierover, laten zich door elkaars ideeën inspireren en ze apen elkaar na. Zo ontwikkelen ze samen een nieuwe Zaanse streekdracht.

Een nieuw land, een nieuw begin

Zaankogerland is nieuw land. Nieuw land na de Ergst Denkbare Overstroming. Nieuw land dat is ontstaan op de ruïnes van het oude, dat zowel is verbonden aan het oude als er volledig van is losgemaakt. Stientje Molenaar is een 'nieuwe Zaanse'. Zij is, samen met haar leefgemeenschap van Zaankogerlanders, gericht op een nog onbekende werkelijkheid maar grijpt ook terug op de Zaanse tradities en streekdracht van eeuwen geleden. Zoals een boom zich voedt met wat zich in de bodem bevindt terwijl zij haar bladeren uitstrekt naar de uitdijende sterrenhemel, zo draagt pionier Stientje Molenaar op het maagdelijke Zaankogerland een traditionele Zaanse kaper. Met een rand van zelfgelooid visleer.

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

CREDITS

DIT PROJECT IS GEFINANCIERD MET DE WERKBEURS
RUIJTE VOOR TALENT VAN HET STIMULERINGSFONDS
CREATIEVE INDUSTRIE EN IS EEN SAMENWERKING MET HET
TEXTILELAB VAN WAAG. MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR
FORBO GROUP. MET SPECIALE DANK AAN: INGE BOSMAN,
KOSTUUMGROEP DE ZANSE KAPER, MINKE DRAAISMA
(TERSCHELLING), KLAAR VAN DER LIPPE / BURO SPELEN,
STUDIO DE MAAN, ELZE VAN DER AKKER, CECILIA RASPANTI,
ISTA BOSZHARD, MARGHERITA SOLDATI, BEATRIZ SANDINI,
MARITT KUIPERS, ISABEL BERENTZEN EN HENK BUURSEN.
2019-2021 |
© TERESA VAN TWUIJVER | WWW.INDIGENOUSDUTCH.NL

TIJDENS DE KLIMAATRAMPEN IN DE JAREN DERTIG VAN DE 21STE EEUW VERDWIJNT WEST-NEDERLAND ONDER HET ZEE-WATER. HET IS HET JAAR 2090. OP HET WADDENEILAND ZAANKOGERLAND DOET HISTORICUS STIENTJE MOLENAAR ONDERZOEK NAAR KLEDING NA DE GROTE OVERSTROMING ('EDO' OF 'WTF', RESPECTIEVELIJK 'ERGST DENKBARE OVERSTROMING' OF 'WORST THINKABLE FLOOD').

Dit speculatief ontwerpproject is een onderzoek naar de productie en verwerking van textiel op het eiland Zaankogerland in het jaar 2090. Het onderzoek omvat materialen, ontwerpen, patronen, digitale fabricage, handgemaakte ambachten en nieuwe manifestaties van thuis en lokaal gemaakte kleding. Het uiteindelijke resultaat is een draagbare uitzet voor vier seizoenen en speciale gelegenheden, compleet van ondergoed tot buitengoed, die is gemaakt op basis van drie leidende principes. (Achtergronden en onderzoek zijn na te lezen op indigenousandutch.nl onder het kopje 'research'.)

LEIDENDE PRINCIPES EN ONTWERPFOCUS

1. VAN DUURZAAMHEID NAAR DUURLOOSHEID
2. NAAIEN IN EEN POST-DIGITALE (ANALOGE) CONTEXT
3. STREEKDRACHT IN FUTURISTISCH PERSPECTIEF

1. Duurloosheid

'Duurzaamheid' klinkt als een verstandig concept in een wegwerpmatenschap die drastisch moet stoppen met verspillen ('verduurzamen') om ten langen leste een leefbare biosfeer te kunnen behouden. Maar aan duurzaamheid kleeft nog altijd een uiterste houdbaarheidsdatum: de levensduur is weliswaar langer, maar uiteindelijk is de duurzaamheid 'op' en belandt het artikel, voorwerp of kledingstuk evengoed op de vuilstort.

'Duurloosheid' gaat er van uit dat een kledingstuk 'voor altijd' mee moet gaan, in ieder geval voor decennia, zolang de gebruikte stof het toelaat en de drager in leven is. Maar wat is een 'duurloos' kledingstuk? En hoe wordt het gemaakt?

Een duurloos kledingstuk is een radicaal basiskledingstuk. Het bestaat uit weinig patroondelen en is vooral functioneel, bedoeld om een deel van het lichaam 'op maat' te bedekken en beschermen. Het wordt zo gemaakt dat het in de loop der tijd gemakkelijk kan worden gerepareerd en vermaakt. Afgezien van dessins en sierlijk borduurwerk zit er niets aan dat geen functie heeft, en niets dat niet eenvoudig gerepareerd of vervangen kan worden.

Uitgangspunt voor constructie is het beschikbare materiaal (vanwege schaarste vaak weinig, soms sleets of slecht van kwaliteit). Vanuit dit materiaal wordt gekeken naar welke kledingstukken ermee kunnen worden vervaardigd en hoe die uiteindelijk model kunnen krijgen en functioneel kunnen zijn met de beperkte middelen die voorhanden zijn.

Elk kledingstuk is zo gaandeweg 'ge-engineered' (proefondervindelijk in elkaar geknutseld) in plaats van vanuit een vooraf bedacht beeld of concept vervaardigd, hoewel het silhouet van de traditionele Zaanse streekdracht wel als inspiratiebron diende (omdat mensen in het onbekende, zoals de pioniers op Zaankogerland, graag teruggrijpen op wat eerdere generaties aan kennis, ervaring en 'smaak' hebben doorgegeven).

De patroondelen maken maximaal gebruik van de stofbreedtes zodat er weinig tot geen restmateriaal of afval is. Er is zo min mogelijk in het >>

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

PROJECT

beschikbare materiaal geknipt en er is zoveel mogelijk ‘overgebleven, nutteloze stof’ verwerkt in het kledingstuk zelf (soms in een zoom, soms in extra plooiën), zodat er altijd extra materiaal is als er slijtage of lichaamsveranderingen optreden. In elk kledingstuk zit dus voldoende ‘overtollige’ stof om toekomstige reparaties en aanpassingen te kunnen uitvoeren.

In principe kan elk kledingstuk uit elkaar worden gehaald om er een nieuw (ander) kledingstuk van te maken, nadat al dan niet de stukken stof weer eerst aan elkaar zijn gestikt met platnaden.

Draagbaarheid en dagelijks gebruik hebben voorrang gekregen op modisch stilisme. Want voor kleding die extra lang mee moet gaan (die dus ‘duurloos’ moet zijn) is spectaculair design een dure luxe, iets wat wellicht past in een overvloedige wegwerpmaatschappij van snelle tijdelijkheid en spotgoedkoop textiel, maar niet in kleine gemeenschap waar schaarste, tijdrovend handwerk en praktisch draaggemak overheersen. Wat niet wil zeggen dat de kleding niet mooi en stijlvol is. Immers, wie wil er nu niet aantrekkelijk uitzien? Mode is mensen eigen, niet per se alleen een zekere periode of maatschappij eigen. Een duurloos kledingstuk heeft geen modepretenties en geeft daardoor lang voldoening, trots en tevredenheid omdat de snit de drager een fijn gevoel geeft over zichzelf, het eigen lichaam en de gemeenschap waar zij deel van uitmaakt. Het aspect van ‘zelf maken’ is mede belangrijk omdat dit bijdraagt aan het weldadige gevoel van ‘eigenaarschap’, uniciteit en zorg voor onderhoud.

Duurloosheid wordt ook bereikt met het gebruik van plantaardige verfstoffen, die wordt gewonnen uit in de omgeving groeiende flora, fruit en groenten. Natuurlijke pigmenten van boerenwormkruid, vlierbes, rode kool, et cetera, zijn prachtig van kleur maar niet kleurvast, waardoor de kleding elk seizoen opnieuw moet worden geverfd (en weer van een nieuw dessin worden voorzien). Gelukkig is

er niets ‘duurlozer’ dan planten die hun seizoenscyclus doorlopen: de planten groeien vanzelf en elk jaar weer opnieuw.

2. Post-digitale context

Technology of ‘smart tech’ lijkt voor velen een oplossing voor grote, dringende problemen als klimaatvernietiging veroorzaakt door overmobiliteit, overconsumptie en oververvuiling. Als iets maar biologisch afbreekbaar is, of hernieuwbaar, of genetisch bewerkt, of wordt aangestuurd door wind, zon en/of een slimme robot, ja dan zullen we de opwarming stoppen, ook als we niet stoppen met weggooien na eenmalig gebruik, ook als we niet stoppen met de groei-economie en huidige industriële infrastructures en verdienmodellen in stand worden gehouden!

Echter kent technologie op zichzelf (denk aan al het computergebruik, digitalisering, automatisering, sociale media, smartphones, apps, ‘the cloud’) een gigantische en ernstige, veelal verborgen ecologische voetafdruk. Zogenaamde server farms, de geostructuur van duizenden met raketten in de ruimte geschoten satellieten, de fysieke infrastructuur van machines, energiecentrales, opslagruimtes en zendmasten, om maar wat te noemen, zijn grootverbruikers van stroom en draaien vooralsnog op de vernietigende verbranding van fossiele brandstoffen. Dit geldt in principe voor alles waar een stekker aan zit.

Zodra de voortschrijdende klimaatvernietiging uiteindelijk gaat resulteren in economische en maatschappelijke vernietiging (de massale uitsterving van levensvormen nog buiten beschouwing gelaten), dan kan ‘smart tech’ grotendeels wegvallen als algemene grondstof en hulpbron. Analogisering zal dan noodzakelijk zijn. Op het fictieve Waddeneiland Zaankogerland anno 2090 is de toegang tot stroom in elk geval zeer beperkt en kostbaar. Beschikbare stroom wordt opgewekt door windmolens en aangewend voor zaken van eerste levensbelang (het produceren

en bewerken van voedsel, beschutting, zorg, hygiëne en bescherming, inclusief kleding en gebruikstextiel). In deze post-digitale ‘*born-again* analoge’ werkelijkheid wordt voor veel werkzaamheden (naaiwerk) weer met de hand en lichaamskracht gewerkt. Kleding wordt zonder noemenswaardige elektronische instrumenten gemaakt op basis van ambachtelijke handwerk. Digitale gereedschappen zijn er wel, zowel software als hardware, maar worden alleen gebruikt indien nodig, of als er voldoende stroom wordt opgewekt - als het bijvoorbeeld hard waait op onstuimige herfst dagen en er een overschot aan energie is; op dergelijke dagen wordt het gemeenschappelijke fablab op Zaankogerland intensiever gebruikt.

Stientje Molenaar, de Zaankoger vrouw die haar eigen kleding maakt, gebruikt een mechanische trap-naaimachine voor het stikken van lange naden. Ze naait bijna al het overige op de hand, met naald en draad, een technologie die al honderdduizenden jaren bestaat. Voor het ontwerpen van dessins, modules en 3D-fourituren betreft ze ‘computerschermtijd’ van het publieke stroomgrid, alsmede om haar digitale ontwerpen door machines vervolgens te laten uitsnijden of uitprinten in de textielwerkplaats op Zaankogerland

3. Streekdracht in futuristisch perspectief

UITZET2090 neemt streekdracht als artistiek uitgangspunt, niet als ‘*invented history*’ maar als ‘*imagined future*’ via speculatief ontwerp. Streekdracht wordt zonder uitzondering, door vriend en vijand, beschouwd als iets uit het verleden. Afgezien van het handjevol modeontwerpers dat zich voor een enkele collectie laat inspireren door ambachten en typische stijlen uit de Nederlandse streekdrachten, is er vrijwel niemand die zich waagt aan een futuristische blik op klederdracht als fenomeen - terwijl dit toch, zeker vanuit eigentijds sociaal-cultureel perspectief, een interessant voorbeeld is van zelfmaakpraktijk, co-creatie,

gemeenschapszin en lokaliteit. En laten dit nu juist net zaken zijn die aan de basis staan van moderne (democratische) principes als ‘participatie’, ‘gedeelde verantwoordelijkheid’, ‘medezeggenschap’ en ‘circulaire economie’.

Streekdracht is geen folklore. Streekdracht is een sociaal fenomeen van gemeenschappelijke waarden vertaald in kleding, kleding die zelf (of op zijn minst lokaal) wordt gemaakt. Het is daarom in het geheel niet ondenkbaar dat er aan het einde van deze eeuw weer streekdrachten zullen ontstaan, wanneer klimaatvernietiging zich omzet naar economische schaarste, beperkte mobiliteit en beperkt(er) internetgebruik, en wanneer grootschalige energieschaarste dwingt tot radicale analogisering, zuinigheid, hergebruik en lang doen met het weinige dat er is. Waarom zouden mensen in postkapitalistische tijden qua textielgebruik niet kiezen voor dezelfde oplossingen als hun voorouders in pre- of vroegkapitalistische tijden? Al onze voorouders waren meesters in het beste maken van schaarste. Overigens ook in het ophouden van schone schijn. In de Zaanstreek van de 18de eeuw pronkten vrouwen met de duurste kanten aan hun mouwen. Maar die zaten vast aan losse manchetten (‘kransjes’) die bij thuiskomst direct werden afgespeld en in vloeiend papier bewaard voor de volgende visite. ‘Streekdracht’ is overigens nooit echt verdwenen. Het heeft alleen een andere noemer gekregen, namelijk: ‘identiteit’, en ze is losgeweekt van lokatie. Met ‘identiteitsdracht’ laten mensen zien bij welke sociaal-culturele klasse of ‘tribe’ ze horen. Brands, merken, labels en winkelketens binden deze groepen mensen aan zich, die elkaar overal ter wereld herkennen aan hun specifieke manier van kleden. Kunstenaars Ari Versluis en Ellie Uyttenbroek leggen al jaren zulke ‘identiteitsdrachten’ vast door mensen in hun ‘groepsuniform’ te fotograferen. Een deel van deze portretten is te zien op de website exactitudes.com.

NATUURLIJK VERLOOPT GEEN ENKEL PROJECT PRECIJS ZOALS GEPLAND EN GEHOOPT, MAAR INEENS TE MAKEN KRIJGEN MET EEN CORONAPANDEMIE EN EEN WERELDWIJDE LOCKDOWN DIE MEER DAN EEN JAAR DUURT ZORGT TOCH WEL VOOR HEEL BIJZONDERE UITDAGINGEN.

Door de van overheidswege opgelegde reisbeperkingen, kantoor- en werkplaatsrestricties, avondklok en verplicht thuiswerken (nog afgezien van de langdurige vrijwillige thuisisolatie voor mensen met een kwetsbare gezondheid, zoals ik) bleek het bijvoorbeeld onhaalbaar om nog veel gebruik te maken van de machines in het fablab van WAAG. Gelukkig was toen een deel van de uitzet al gemaakt, zoals lasergesneden mutsjes en korsetten, en 3D-geprinte nestelringen voor aan het zomerkorset.

Het project heeft door de coronapandemie lange vertraging opgelopen, het heeft zelfs maandenlang stilgelegen, onder andere door ziekte (in mijn geval: langdurige covid). Al met al heeft het project veel langer geduurd dan was voorzien. Voorgenomen studiereizen vonden op één na (naar Terschelling, vlak voor de corona-uitbraak) geen doorgang. Slechts één voorgenomen extra leertraject (de vijfdaagse 'Intensive Textile Course' bij het Textile Research Centre in Leiden) kon uiteindelijk in het geheel plaatsvinden, na ettelijke annuleringen, in de zomer van 2020, toen voor korte tijd de lockdownbeperkingen wat werden versoepeld. Materialen waren niet of nauwelijks te verwerven omdat lappenmarkten en kringloopwinkels (waar ik zocht naar goedkope en tweedehands stoffen) en furnituurenzaken (voor garens en banden) gesloten waren.

Alleen, solo en individueel

Als maker zag ik me gesteld voor het voldongen feit van ernstige beperkingen, die grappig genoeg best overeenkomsten vertoonden met de beperkte mogelijkheden waar de fictieve eilandbewoners op het Zaankogerland uit mijn verbeelding

zich mee geconfronteerd zien. Afgesloten van de wereld, afgesloten van grondstoffen en materialen, afgesloten van samenwerken in groter verband en in levende lijve (wat voor een designproject beter werkt dan samenwerken op afstand), afgesloten van machines in gemeenschappelijke werkplaatsen: ik moest het voornamelijk doen met mezelf in mijn piepkleine naaizoldertje, met wat ik had aan materialen in mijn voorraad, met wat ik eigenhandig kon maken. Het project werd hiermee in essentie 'performatief': het doet wat het vertelt. Ik heb hierdoor proefondervindelijk kunnen concluderen:

- a. dat de eerdergenoemde leidende principes voor kledingproductie op Zaankogerland, die ik had geformuleerd op basis van theorie en artistieke verbeelding, in de praktijk uitvoerbaar zijn;
- b. dat binnen afzienbare tijd een complete uitzet kan worden gemaakt van stoffen uit een beperkte voorraad, aangevuld met textiel van tweedehands kleding;
- c. dat met zelfmaken aan alle vereisten van kleding kan worden voldaan en zelfs in een volledige kledingbehoefte kan worden voorzien, in pragmatisch en emotioneel opzicht;
- d. dat voor basale kledingconstructie slechts weinig voorkennis en ervaring vereist is en dat de leercurve zeer hoog is: bij elk vervaardigd kledingstuk is het kennisniveau omhooggetild - goed leren naaien is in dit opzicht hetzelfde als goed leren fietsen;
- e. dat soms ambachtelijk vakmanschap vereist blijft (klompen, hoofddeksels, dessinontwerp, lasersnijden, 3D-printen) maar dat meestal kundig amateurisme voldoende is (breiwerk, verven, het maken van visleer, het aanbrengen van decoraties); >>

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

PROCES

f. dat kledingconstructie een langdurige en tijdrovende bezigheid is, maar tegelijkertijd een aangename bezigheid kan zijn die zorgt voor ontspanning en amusement;

g. dat het mogelijk is om je als hedendaagse vrouw (deels) te kleden als een fictieve Zaanse vrouw en op die manier de kledingindustrie en *fast fashion* niet langer te ondersteunen, (zoals een vegetariër of veganist niet langer de vleesindustrie ondersteunt), waarmee een bijdrage wordt geleverd, hoe klein en bescheiden ook, aan een groter bewustzijn over klimaatverandering en, als gevolg daarvan, de verwoestende watersnood die westelijk Nederland kan verwachten.

Samen, groepsgewijs, met elkaar

Toch moet hier ook iets worden gezegd over samen naaien als groep. In de opstartfase van het project, derde kwartaal 2019, werd ik lid van de historische kostuumvereniging De Zaanse Kaper (zaansekaper.nl), waar de oorspronkelijke Zaanse streekdracht (18de eeuw) wordt bestudeerd en gerepliceerd met oude technieken, oude patronen en soms zelfs antieke materialen. Onder begeleiding van Inge Bosman, textielkenner, textielkunstenaar en al decennia vrijwillig textielcollectie-beheerder in het Zaanse Museum, leerde ik met vier andere vrouwen/leerlingen op historische wijze een Zaanse kostuum naaien, van hemd tot schort. Tijdens instructie-avonden waren we samen aan de slag met de kostuums en werden we geholpen met de technieken door meerdere, ervaren leden van De Zaanse Kaper. Dit soort bijeenkomsten zijn een bron van waardevolle kennisdeling, mede omdat ze zo gezellig en inspirerend zijn, maar ook omdat je als leerling vaak niet weet wat je vragen zijn tot dat iemand iets uitlegt, demonstreert of aantrekt. Bovendien is de motivatie om iets te leren, om een techniek onder de knie te krijgen en vervolgens te laten zien wat je hebt gemaakt, extra hoog wanneer je weet dat er mensen zijn die zich verheugen op het

kledingstuk-in-wording (op 'de oogst', zoals Inge Bosman pleegt te zeggen). Niet onbelangrijk is dat op zulke bijeenkomsten meteen duidelijk wordt hoe streekdracht vorm krijgt: vrouwen komen bij elkaar, tonen elkaar hun werk, bewonderen elkaars werk en gaan dingen van elkaar overnemen zodat een soort 'groepssmaak' of 'groepsstijl' ontstaat. Bij de Zaanse Kaper heerst bijvoorbeeld een voorliefde voor replica sitsen jakken, terwijl in de collectie originelen van het Zaanse Museum heel wat voorbeelden hangen van zijden en brokaten jakken. Halverwege de cursus brak de coronapandemie uit en konden de bijeenkomsten niet meer plaatsvinden. Uiteindelijk zijn, pas maanden later, de laatste instructies online via Teams gegeven. En op afstand werken aan een naaiproject is toch niet hetzelfde. Mijn 'historische' Zaanse kostuum bleef 's avonds liggen terwijl ik overdag werkte aan de 'toekomstige' Zaanse kostuums van UITZET2090. Sinds de laatste versoepelingen van de lockdown (oktober 2021) organiseert De Zaanse Kaper gelukkig weer een maandelijkse 'inloop'naaiochtend in museum Honig Breethuis, waar de leden onder elkaar kunnen werken aan eigen projecten.

Tijdens de 'donkerste maanden' van de lockdown, toen er zelfs een avondklok gold, organiseerde de FHP of Feministische Handwerk Partij (feministischehandwerkpartij.org) via Teams een aantal online bijeenkomsten op thema, 'de Naaikrans', waarbij deelnemers aan het handwerken waren terwijl zij luisterden naar een lezing, een debat en een demonstratie textieltechniek (stoppen, naaldbinden). Deze vijf online bijeenkomsten van de Naaikrans hebben mij emotioneel door de avondkloktijd gesleept. Misschien is het een persoonlijke voorkeur, maar ik vind het waardevol en ronduit fijn om samen met medemakers aan het werk te zijn, en samen iets te leren of ontdekken, ook al is een ieder met iets eigens bezig. Ik hoop dat de FHP de Naaikrans gaat voorzetten, al dan niet live, digitaal of hybride. Ik ben van de partij.

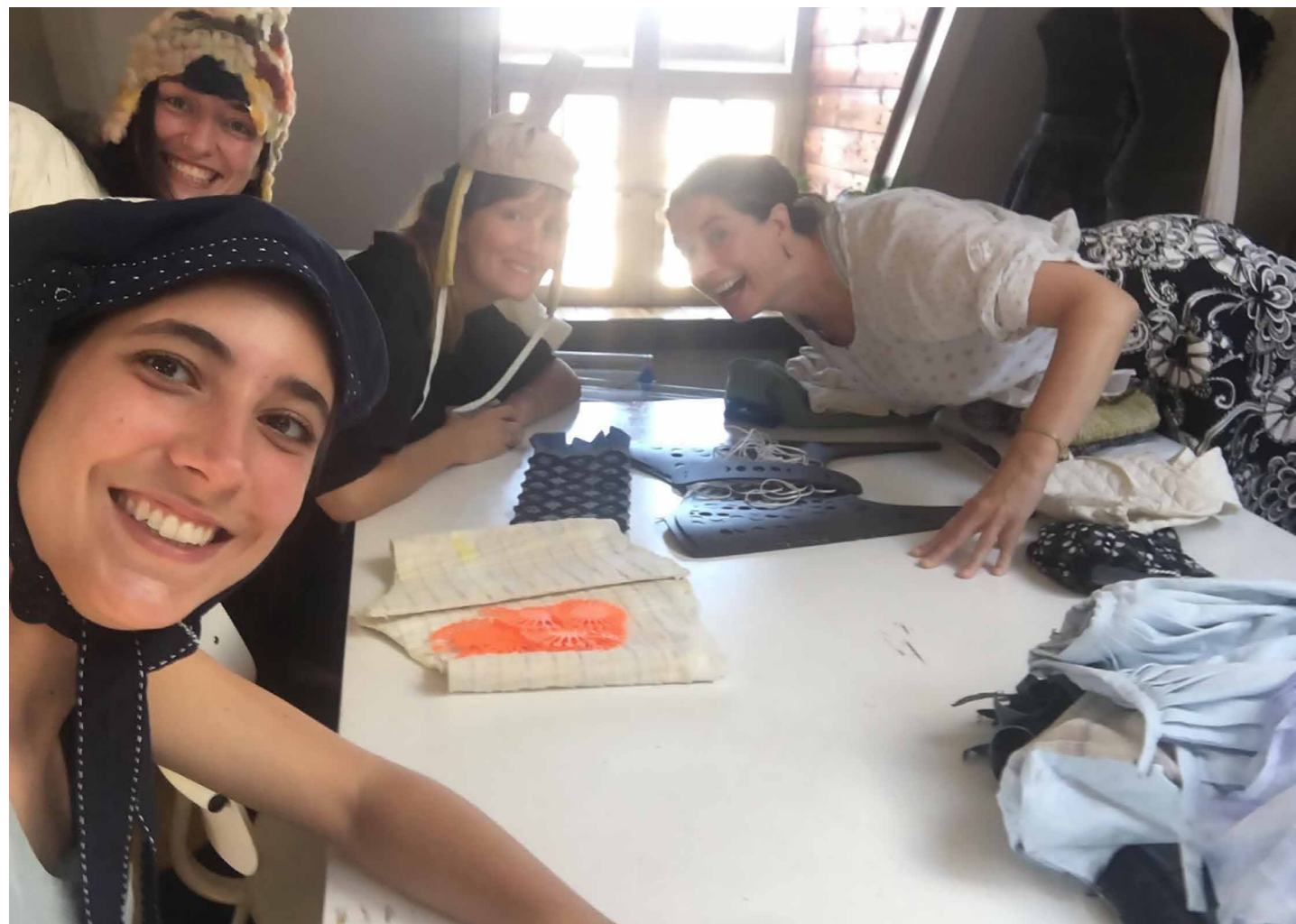

SAMENWERKING MET TEXTILELAB WAAG

HET PROJECT HAD NIET KUNNEN PLAATSVINDEN ZONDER DE ESSENTIËLE BIJDRAGE EN ONDERSTEUNING VAN HET TEXTILELAB VAN WAAG. HELAAS GOOIDE DE CORONAPANDEMIE OOK HIER ROET IN HET ETEN: DE SAMENWERKING WAS NOODGEDWONGEN MINDER INTENS EN MEER OP AFSTAND DAN GEPLAND EN GEWENST.

Evengoed is de input en invloed van het TextileLab aanzienlijk voor UITZET2090. Bijvoorbeeld zijn alle technieken en technologieën die aan bod komen in Fabricademy, een internationaal leertraject voor innovatie en duurzaamheid in de textiel- en mode-industrie dat in Amsterdam door het TextileLab van Waag wordt verzorgd, verwerkt in UITZET2090. (Uitgezonderd biologische plastics en andere afbreekbare materialen omdat die onvoldoende lang meegaan). Zie: <https://class.textile-academy.org/>. UITZET2090 is wezenlijk een serieus experiment in het in praktijk brengen van het Fabricademy-onderzoek - hoe is deze kennis te integreren en hoe zijn deze technologieën aan te wenden door (toekomstige) zelfmakers die genoodzaakt zijn zuinig om te gaan - en lang te doen - met schaarse materialen? Wat valt er te maken met zulke nieuwe verduurzamheidsmethodes? In andere woorden, hoe zinvol zijn ze voor iemand die kleding nodig heeft in een wereld waar kleding niet meer automatisch en spotgoedkoop van de lopende band rolt? Antwoord: zinvol, betekenisvol en inspirerend. Over de inzetbaarheid van het Fabricademy-onderzoek binnen de huidige textielindustrie wil ik me niet uitlaten omdat ik van mening ben dat de huidige textielindustrie in haar geheel eerst drastisch moet worden gereguleerd afgeslankt en hervormd, wil daar ooit sprake komen van echte duurzaamheid in plaats van 'greenwashing'. Maar voor een ambitieuze en klimaatbewuste thuismaker is het Fabricademy-onderzoek fantastisch. Allereerst biedt het een verruiming van materiaalkennis, onmisbaar voor

'thuisfabricatie'. De verruiming zit er vooral in om méér dingen als mogelijk materiaal te beschouwen. In de 'buitencategorie' hiervan valt vissevel (wordt leer), aluin en zout (worden stevige kristallen op stof) en bremplanten (worden verfstoffen); meer 'standaard categorie' is het verwerken van oud of eenvoudig textiel tot 'nieuwe' samengestelde stoffen, bijvoorbeeld door een versleten fluweel te verbinden aan een ongebleekte katoen, al dan niet geplooid of al dan niet met een hechtlaag. Het materialenarchief / *material archive* van het TextileLab is een blijvende bron van informatie, recepturen en inspiratie. Materiaalkennis is sowieso een groot goed voor kledingmakers, zoals de Britse textielhistorici Dyer Serena en Chloe Wigston Smith beargumenteren in hun compendium *Material Literacy in 18th-Century Britain A Nation of Makers* (Bloomsbury Publishing Plc, 2020). Daarom heb ik voor dit project eveneens de intensieve vijfdaagse training 'basiskennis textiel' gevolgd bij het Textile Research Centre in Leiden, gegeven door textielexpert en textielarcheoloog Gillan Vogelzang-Eastwood, om een verdiepingsslag te maken in mijn eigen 'materiaalbetisme' - om een zijdevezel van een wolvezel van een linnenvezel te kunnen onderscheiden, om maar wat te noemen - daarna loop je vooral hoofdschuddend over een eigentijdse lappenmarkt, jezelf afvragend waarom zoveel thuisnaaisters genoeg nemen met zoveel waardeloos polyester en zulk vormeloos lycra. Ten tweede biedt het Fabricademy-onderzoek inzicht en toepasbaarheid van digitale technologieën die het mogelijk maken op kleine schaal en met beperkte middelen (soms zelfs >>

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

SAMENWERKING MET TEXTILELAB WAAG

met hergebruik) kledingstukken en meubelen te creëren. Machines als de lasercutter en de 3D-printer werken prima met 'stand-alone' software die niet zijn ingebed in een online omgeving, zoals Rhino-3D-software en diverse grafische software van Adobe. Restjes en lapjes kunnen door de lasercutter worden versneden tot in elkaar te vlechten modules die samen een nieuwe lap textiel vormen. Voor zoiets als een knoop hoeft geen hele knopenindustrie en -distributiesysteem te worden opgetuigd: een dagje de 3D-printer aanzetten is dan voldoende.

Tot slot is Fabricademy - en daarmee het TextileLab - een ongekende stimulans om te experimenteren en ook om te durven als maker. De organisatoren en medewerkers van het TextileLab zetten in op 'alles kan worden gemaakt, als je eraan begint kom je er vanzelf achter hoe'. De nieuwsgierige en onderzoekende houding van TextileLab, inclusief hun enthousiasme voor pionieren en nieuwe ontdekkingen, is een essentiële attitude voor innovatief ontwerp maar ook voor het zelfvertrouwen dat daarvoor nodig is. Iets kan in je hoofd prachtig zijn terwijl het een onmogelijke opgave lijkt om het ook écht tastbaar en concreet te maken. De 'can do'-mentaliteit van TextileLab helpt mij altijd over de drempel, en niet alleen op de moeilijke momenten van vastzitten.

Daarom heb ik de door de coronapandemie opgelegde afstand wel verdrietig gevonden in de context van dit project: het samen ontwikkelen, het samen opgaan, het samen aan de slag zijn in een ruimte, niet eens noodzakelijk samenwerkend als team maar voor elkaar fungerend als klankbord, vraagbaak, achtervangnet, kennisbank, extra hersens en extra handen... ik heb het enorm gemist, ook al is de klus toch geklaard.

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

RESULTATEN

EEN UITZET MET VIJF COMPLETE, HANDGEMAAKTE KOSTUUMS, PER SEIZOEN EN VOOR GELEGENHEDEN, VAN ONDERGOED TOT BUITENGOED, VAN TOP TOT TEEN

DE WEBSITE INDIGENOUSDUTCH.NL

HET BOEK UITZET2090. ZANSE STREEKDRACHT NA DE ERGST DENKBARE OVERSTROMING - GRATIS TE DOWNLOADEN ALS PDF OP DE WEBSITE

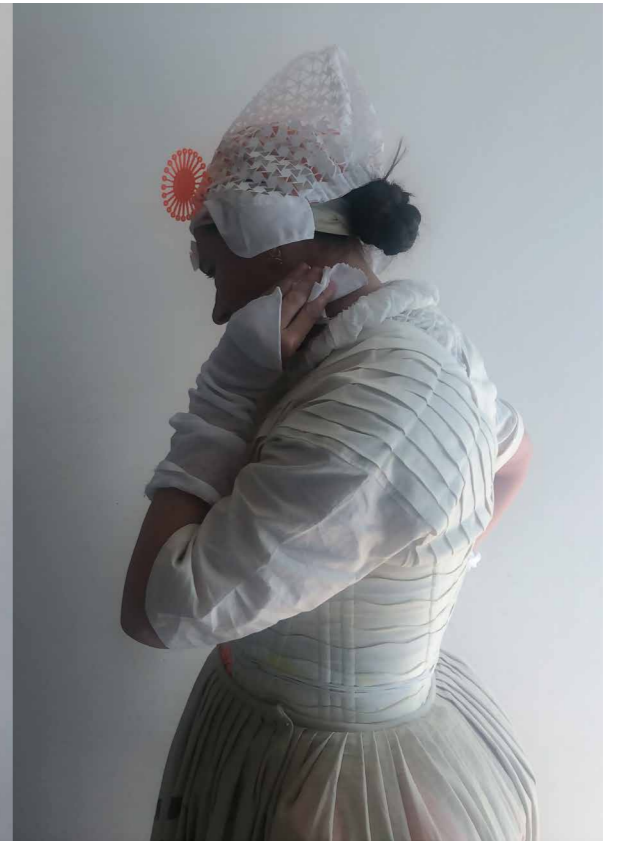
ILLUSTRATIES - ALLE TEKENINGEN OP DE WEBSITE EN IN HET BOEK ZIJN VAN MIJN HAND

FILMS VOOR UITLEG EN PRESENTATIE

ESSAYS MET RESEARCH OVER O.A. KLIMAATVERNIETIGING, TEXTIELGEBRUIK EN TEXTIELCONSUMPTIE

RESULTATEN

Lijst van essays met achtergronden en research

Dat wat gaat

Markt - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/05/14/markt/>

Machines - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/05/15/machines/>

Marketing - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/05/19/marketing/>

Gecomplceerd design - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/06/06/gecomplceerd-design/>

Fashion - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/06/26/fashion/>

Consumentenfundamentalisme - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/03/17/consumentenfundamentalisme/>

Dat wat is

Covid-19 - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/03/06/covid-19/>

Twee toekomsten - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/03/13/twee-toekomsten/>

Bezieling - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/03/13/bezieling/>

Belichaming - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/04/03/belichaming/>

Dat wat komt

Het magische getal 3 - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/06/08/het-magische-getal-3/>

Doe-het-zelven - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/03/06/doe-het-zelven/>

Hitte Water Honger Dood - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/04/10/hitte-water-honger-dood/>

Moederschapseconomie - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/04/24/moederschapseconomie/>

Oorsprong

Zaanse wortels: het land - <https://www.indigenoudutch.nl/2020/09/02/zaanse-wortels-het-land/>

Zaanse wortels: het lichaam - <https://www.indigenoudutch.nl/2021/01/05/zaanse-wortels-het-lichaam/>

WAT IK HEB GELEERD

Skills

Een werkbeurs is misschien eerder bedoeld om een leerproces te faciliteren dan om verbluffend werk af te leveren. En geleerd heb ik zeker. Mijn kennis over textiel, patronen, naaien en kledingconstructie zijn dermate toegenomen dat ik mezelf inmiddels mag beschouwen als een volleerd naaister, al blijven er zeker punten waarop ik nog geen proeve van meesterschap heb afgelegd (ik heb bijvoorbeeld nooit gewerkt met lycra, tricot en dergelijke rekbaar stoffen). Ik heb geleerd hoe ik passende kleding maak op basis van vooraf vastgestelde lichaamsmaten. Ik heb geleerd om patronen te tekenen en te digitaliseren. Qua software-skills heb ik mij verder kunnen bekwamen in grafisch ontwerp en digitaal illustreren, wat ik nu wel op zo'n niveau beheers dat ik er beter en sneller mee zal kunnen ontwerpen in de toekomst. Ik heb kragen gesteven en pigmentpasta's gekookt van meekrapwortel met rijstemeel, ik heb geverfd met bacteriën in een petrischaal en nestelringen gemaakt met de 3D-printer, ik heb visleer gelooid in mijn eigen urine. Ik denk dat ik nergens meer voor terugschrik.

Moed

Vanwege noodzakelijke en langdurige thuisisolatie bleek het onmogelijk om de uitzet te fotograferen op een model. Ik ben toen zelf maar het model geworden, terwijl ik - zacht uitgedrukt - niet graag vóór een camera sta (liever erachter). Ik heb daarmee geleerd om de moed op te brengen om iets te doen dat ik niet durf en waar ik een hekel aan heb.

Wijsheid

Was ik een aantal jaren geleden vooral geïntrigeerd door 'smart fabrics' en technologische innovaties op het gebied van *hightech* textiel (zoals stoffen met ingebouwde sensoren en nanovezels voor bijvoorbeeld extra warmte of koelte), inmiddels ben ik daarvan teruggekomen. Door mijn research voor dit project, met name op het gebied van klimaatvernietiging, ben ik er diep van overtuigd geraakt dat grootschalige klimaatrampen onvermijdelijk zijn, in ieder geval op de lange termijn en helaas wel ook op de kortere termijn, en dat lastig te produceren 'smart fabrics' een dure luxe zijn die we ons 'als mensheid' niet kunnen veroorloven. In wezen ben ik bijna elk 'smart' gaan zien als 'een beetje dom'. 'We' mogen blij zijn als we later onszelf en onze kinderen een beetje fatsoenlijk, warm, droog en beschermd in de kleren kunnen steken. En dat gaat beter, efficiënter én goedkoper met met natuurlijke stoffen (linnen, wol) die lokaal kunnen worden geproduceerd (vlas groeit prima op de zwaarste klei, schapen zijn blij met het gras op de dijk). Natuurlijke vezels zijn bovendien al slim genoeg: zo zijn wolvezels door millennia-lange 'research and development' (lees: evolutie) veel beter in lichaamswarmteregulering dan welke *state-of-the-art*, door AI's medeontwikkelde 'smart fabric' dan ook. Ik zal me in de komende jaren daarom concentreren op analogisering van textielgebruik en -toepassingen. Mijn persoonlijke wens is dat er door instituten en (boeren) bedrijven meer biologisch-wetenschappelijk onderzoek wordt gedaan naar langduriger en vollediger gebruik van natuurlijke vezels voor textiel, om de productie ervan te verhogen en te verbeteren zonder dat planten, dieren en klimaat daar onder lijden. Graag zou ik meedenken over duurzame toepassingen voor zulke 'superwol' en 'superlinnen'.

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

VERDER ONDERZOEK EN NIEUWE STAPPEN

In de toekomst ga ik me verder verdiepen in draagbaarheid, duurloosheid en comfort van kleding, zowel in lichamelijk als in psychisch-emotioneel opzicht. Ik wil meer studie doen naar historisch textiel en historische kledingconstructie (zeg: alles wat vóór het industrieel tijdperk werd gedragen en gemaakt voor/door koningin en boerin). Ook wil ik meer weten over de sociaal-maatschappelijke kanten van kleding en textiel in het pre-industriële tijdperk. In hoeverre speelt de gemeenschap direct een rol in het maken en dragen van kleding? Ik hoop daarbij reconstructies te maken die hierover méér zullen openbaren dan het bestuderen van antieke kleding, voorwerpen en geschriften alleen. Bevindingen kunnen dienen als springplank voor nieuw speculatief ontwerp.

Voor de documentatie van dit toekomstige onderzoek wil ik een nieuwe stap zetten die ik ontzettend spannend vind, namelijk het opzetten van een educatief videokanaal waarin bijvoorbeeld stappen in het onderzoek en het maken van reconstructies worden uitgelegd, toegelicht en gedemonstreerd, zodat opgedane kennis niet alleen bij mij blijft maar verder kan worden verspreid onder belangstellenden en geïnspireerden.

Specifiek wil ik me het komende jaar toeleggen op de bestudering en reconstructie van kleding en textielgebruik van zeven 'oma's' in de mannelijke lijn. De eerste bet-oma die ik wil belichten is Antje Jacobsdr. Vroon (1722-1767), die was getrouwd met Jacob van Twuijver, schout, dijkgraaf en herenboer in Westfriesland, van wie de originele stolpboerderij in het Nederlands Openluchtmuseum staat.

EINDVERANTWOORDING | UITZET2090

FINANCIËLE EINDVERANTWOORDING

PROJECTBUDGET KUNSTENAAR

KUNSTENAAR € 9.300,-

STUDIEREIS
BREIEN EN WALVISVAARDERS TERSCHELLING € 250,-
DOCUMENTATIEREIS MARKER WADDEN € 50,-

STUDIE
LEERTRAJECT BASISKENNIS TEXTIEL TRC LEIDEN € 800,-
CURSUS 'HISTORISCH KOSTUUM' ZAAANSE KAPER € 100,-

VAKLITERATUUR € 300,-

BLIJVENDE INVESTERINGEN € 2.700,-
NAAIMACHINE (JUKI), SOFTWARE
(ADOBE, RHINO)

MATERIALEN € 1.500,-
STOFFEN, FOURNITUREN,
DIVERSE HULPMIDDELEN

TOTAAL KUNSTENAAR € 15.000,-

PROJECTBUDGET TEXTILELAB WAAG
BEGELEIDING EN GEBRUIK FACILITEITEN € 10.000,-

PROJECTBUDGET TOTAAL € 25.000,-

